

AGRARISCH NATUURBEHEER: WEIDEVOGELBEHEER MOET ZWAARDER WORDEN*Martien Voskuilen en Tanja de Koeijer*

De realisatie van de taakstelling voor het areaal agrarisch natuurbeheer ligt goed op koers. Binnen het weidevogelbeheer zijn wel aanpassingen nodig omdat hier de ecologische resultaten tegenvallen. Zo is een verschuiving nodig naar zwaardere en nieuw te ontwikkelen weidevogelpakketten. Het lichte weidevogelbeheer dat nu het grootste deel van het areaal beslaat zal daarom worden afgebouwd. Omdat het lichte beheer in hoofdzaak is geconcentreerd op de melkveebedrijven zullen aanpassingen van het weidevogelbeheer vooral op deze bedrijven vorm moeten krijgen.

Vooraf licht weidevogelbeheer

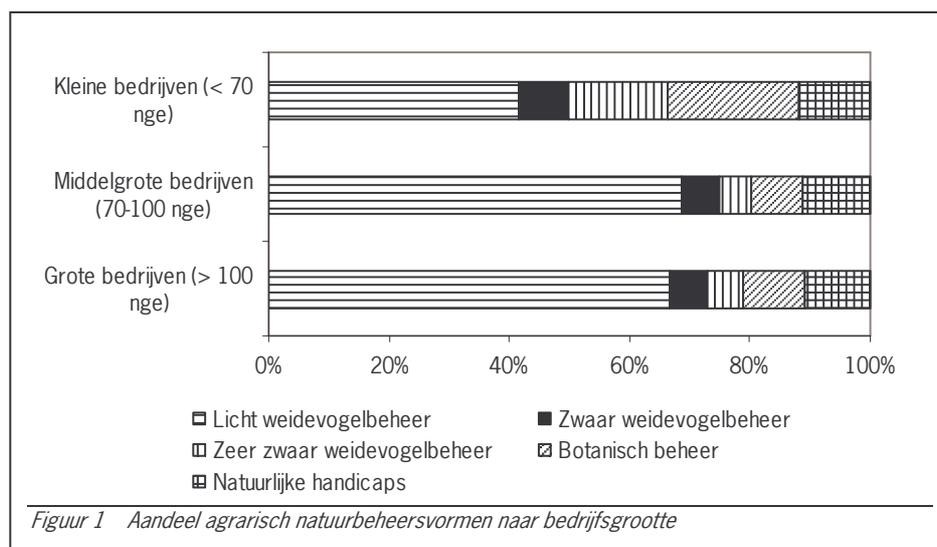
In 2004 bedroeg het areaal agrarisch natuurbeheer 74.000 ha. Dit betreft het zogenaamde netto-areaal. Het bruto-areaal was in 2004 bijna dubbel zo groot en bedroeg 144.000 ha. Op het bruto-areaal zijn overeenkomsten afgesloten, maar omdat met name nestbeschermingsmaatregelen slechts op een klein deel van het areaal uitgevoerd hoeven te worden, telt voor de realisatie van de taakstelling slechts een deel van dit areaal mee (het netto-areaal). Het hele bruto-areaal moet in principe echter wel beschikbaar zijn. Tabel 1 geeft een overzicht van het bruto-areaal in 2004 naar het soort beheer en het type bedrijf. Hiervoor is een koppeling gemaakt tussen de afgesloten contracten van Dienst Regelingen en de Landbouwtelling. Voor circa 20.000 ha kon er geen koppeling worden gemaakt. Hierdoor is in de analyse het areaal (124.000 ha) lager dan het totale bruto-areaal in 2004.

Tabel 1 Verdeling (bruto-ha) agrarisch natuurbeheer naar soort beheer en type bedrijf, 2004

	Melkvee- bedrijven	Overige graas- dierbedrijven	Akkerbouw bedrijven	Gemengde bedrijven	Overige bedrijven	Totaal
Natuurlijke handicaps	10.000	2.630	370	940	140	14.090
Botanisch	5.400	5.820	2.720	2.280	750	16.970
Weidevogels licht	59.950	6.260	3.280	2.910	700	73.090
Weidevogels zwaar	5.860	2.390	70	180	30	8.530
Weidevogels zeer zwaar	4.210	6.110	430	590	410	11.750
Alle	85.420	23.210	6.870	6.890	2.030	124.420

Bron: DLG, DR en CBS; bewerking LEI.

Licht weidevogelbeheer in de vorm van nestbeschermingspakketten is met 59% van het areaal veruit de populairste vorm van agrarisch natuurbeheer. Op ruime afstand volgen het (zeer) zware weidevogelbeheer (16%), het botanisch beheer (14%) en het instandhouden van natuurlijke handicaps (11%). Het lichte beheer wordt vooral door de grote en middelgrote bedrijven uitgevoerd. In hoofdzaak zijn dit melkveebedrijven. De kleinere bedrijven richten zich meer op zwaardere beheer in de vorm van de botanische en (zeer) zware weidevogelpakketten en nemen circa de helft van het areaal van dit type beheer voor hun rekening (figuur 1). Hoewel deze bedrijven slechts een derde van het totaal areaal agrarisch natuurbeheer uitmaken, zijn de kleine bedrijven hierdoor voor het agrarisch natuurbeheer als geheel zeker belangrijk. De zwaardere pakketten leveren namelijk een veel sterkere ecologische bijdrage dan de lichte weidevogelpakketten. Dit geldt zeker als de laatste niet in combinatie met zwaardere weidevogelpakketten zijn afgesloten.

Figuur 1 Aandeel agrarisch natuurbeheersvormen naar bedrijfsgrootte

Alternatieven voor licht weidevogelbeheer

Recent heeft de minister van LNV besloten de weidevogelpakketten met nestbescherming niet meer open te stellen. De pakketten leveren onvoldoende natuurresultaat en de Europese Commissie ziet ze als ongeoorloofde staatssteun omdat de maatregelen al wettelijk zijn voorgeschreven ('cross-compliance'). De bestaande overeenkomsten kunnen worden voortgezet tot de overeengekomen einddatum, maar het is ook mogelijk tussentijds over te stappen op zwaardere weidevogelpakketten. Verder wordt gewerkt aan nieuwe pakketten die zijn gericht op samenwerking van verschillende beheerders voor gebieden met voldoende omvang en een goede leefomgeving voor weidevogels.

Mogelijkheden van de graasdierbedrijven

Het lichte weidevogelbeheer is nu vooral te vinden op melkveebedrijven terwijl het zwaardere beheer voor een groot deel wordt uitgevoerd door overige graasdierbedrijven. Het toekomstperspectief van deze bedrijven is daarom van groot belang voor de continuïteit van het agrarisch natuurbeheer en daarmee ook voor de ecologische effecten daarvan. Echter, de bedrijven zijn qua omvang circa de helft van het gemiddelde landbouwbedrijf in Nederland en zijn naar verwachting dan ook te klein om op termijn een volledig inkomen uit de landbouw te kunnen halen. Kleine bedrijven kunnen kiezen voor schaalvergroting, nevenactiviteiten, werken buiten het bedrijf, particulier natuurbeheer of bedrijfsbeëindiging. Bij enkele van deze opties is de continuïteit van het (agrarische) natuurbeheer in het geding. Dit wordt onderstreept doordat bedrijfsbeëindiging een rol blijkt te spelen bij de motivatie van boeren om mee te doen aan agrarisch natuurbeheer. Gezien het ongunstige perspectief voor de continuïteit van veel overige graasdierbedrijven zou bij het streven naar een ander en zwaarder weidevogelbeheer de aandacht vooral gericht moeten worden op de melkveebedrijven. Deze bedrijven hadden tot op heden een duidelijke voorkeur voor licht weidevogelbeheer en het is de vraag in hoeverre zij na afloop van het huidige beheercontract zullen overstappen naar zwaardere beheersvormen. Om de taakstelling voor het areaal agrarisch natuurbeheer niet in gevaar te brengen is het dan ook van groot belang om bij de ontwikkeling van nieuwe en zwaardere pakketten de inpasbaarheid hiervan op de melkveebedrijven als een belangrijk criterium mee te nemen.

Meer informatie:

WOT-rapport 27 *Profiel deelnemers agrarisch natuurbeheer*, te downloaden op www.wotnatuurenmilieu.wur.nl